

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 1937/1-VIII/11 24.12.2009. године	
---	--

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој II редовној седници, 24.12.2009. године – на основу чл. 211. став 1. алинеја 14. и члана 256. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: ВЕНЕЦИЈА И ХАЈДУЦИ У МОРЕЈСКОМ РАТУ, докторанда Марије Коцић.

За ментора је одређен проф. др Никола Самарцић.

<u>Доставити:</u> 1х Универзитету у Београду 1х Стручном сараднику за докторске дисертације 1х Шефу Одсека за правне послове 1х Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Весна Димитријевић
--	--

Факултет Филозофски
04/1-2 бр. 6/1665
(број захтева)
13.01.2010.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Венеција и хајдуци у Морејском рату

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Марија (Велимир) Коцић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски фак. у Београду

Година дипломирања: 2000.

Назив мастер рада кандидата:

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена:

Година одбране мастер рада: —

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 24.12.2009.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Весна Димитријевић

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

ПРЕДЛОГ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ВЕНЕЦИЈА И ХАЈДУЦИ У МОРЕЈСКОМ РАТУ

ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Сукоб Османског царства с Хабсбурговцима чији је епилог био османски пораз на брду Калемберг, 12. септембра 1683. отворио је ново поглавље у историји југоисточне Европе. Догађај са којим је отпочео Велики или Бечки рат, прозван тако по првобитном циљу османске навале, представљао је увод у нови сукоб који се отегао пуних шеснаест година, до склапања мира у Сремским Карловцима 1699. Савезништво папе, Хабсбурговаца и пољског краља крунисано је стварањем Свете лиге 1683. отвореној и за остале владаре који су имали намеру да окушају своју ратну срећу. Венеција по наговорима папе, уз обавезна обећања помоћи у новцу, као и пољским уплићањем у европску политику, напустила је стање неутралности и суседског суживота приступивши Лиги, за чиме је одмах уследила и њена званична објава рата (1684), који је у њеној историографији остао упамћен као Морејски.

Од своје појаве на самом почетку Кандијског рата (1645) па до последих година тог века “хајдучки покрет” је појава која је утицала и на однос Венеције према приликама на источној јадранској обали и њеном залеђу. Својим постојањем он обједињава почетак Кандијски рат, и наставља се 1684., са новим ратом, који је окончан 1699. Период од неколико деценија био је проткан бурним дешавањима – одбраном државних интереса Венеције, настојањима околних санџак-бегова да спрече хајдучију и одрже проходне комуникације, прекинуте слабљењем централне власти, борба Дубровника за опстанак и очување вековних поседа, натурање католичке вере од Ватикана откривају бурне догађаје у овом региону, које треба на прави начин истражити и репрезентовати научној јавности.

У таквим околностима, служба по оружју постала је усуд значајног броја припадника црногорских, брдских, херцеговачких и албанских племена, који су се определили да служе Венецији. Стално ратовање створило је посебну климу у региону која је старе, већ у традицију прешле, случајеве хајдуковања, увело у нови сегменат међудржавних односа на међама три државе, од којих је свака имала своју властиту рачуницу да их искористи. Са Морејским ратом Венецији су поново затребали људи, које је окончање Кандијског рата бацило на маргине дешавања. Неки од њих, сада

старци, опет су се латили оружја, увлачешћи себе и свој род у нови расплет оних односа, који су их и створили.

За правилно сагледавање предложене теме неопходно је, пре свега, дати дефиницију појма “хајдук”. Другим речима, потребно је понудити објашњење његовог значења у османском правном систему, и покушати утврдити његову даљу еволуцију. Ово за собом повлачи и утврђивање оног друштвеног слоја, који је означаван као хајдуци. Са друге стране, хајдучке чете, састављене најчешће од неколико десетина хајдука, имале су своју организацију, на чијем се челу налазио харамбаша. Низ термина, који се паралелно са овом организацијом јављају – барјактар, буљукбаша и сл., имају своја изворна значења, која углавном воде порекло из османског-турског језика. Свему овом мора се дати објашњење, или бар покушати, у настојању да се хајдучка структура на што бољи начин прикаже. Поменути термини нашли су и у млетачким изворима своје место, у којима су прихваћени са измењеном лексиком (*haramBassà*, *kharamBassà*) или се јављају под одређеним италијанским синонимима (барјактар/*alifer*).

Како би на прави начин издвојили предмет истраживања неопходно је, пре свега, поставити паралелу између онога, што је под хајдуцима подразумевао османски правни систем, затим народна песма, као и онога што се под поменутиим појмом сматрало у млетачким изворима насталим у овом периоду. Само таквом анализом могли би прецизно одредити предмет истраживања. Акценат би био стављен и на став званичне млетачке историографије према хајдуцима, који су се почели јављати у њеним делима од 1647. (G. Brusoni, *Historia dell' Ultima Guerra trà Veneziani, e Turchi. Dall' Anno 1644 fino al 1671*, In Venezia M.DC.LXXIII). У свему овоме мора се осврнути на догађаје из Кандијског рата и систематско коришћење хајдука од стране млетачких власти у овом сукобу. Управо ова пракса послужила је, као водила, првом Ванредном провидуру у Котору, постављеном свега неколико недеља пре избијања Морејског рата (Антонио Зено 1684-1686).

Са друге стране, нису сви појединци, забележени као харамбаше и хајдуци, пристајали да служе Пресветлој. Многе хајдучке чете, понеке од њих са значајним бројем хајдука, самостално су деловале, што у првом реду потврђују дубровачки извори. У раду ће, пре свега, нагласак бити стављен на оне појединце, који су се потчинили млетачкој војној команди у Котору, и чије су акције чиниле нераздвојни део млетачке војне политике у области познатој тадашњим људима као Млетачка Албанија.

ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

Главна пажња биће усмерена на групу људи подведених у званичним млетачким актима као хајдуци, који су коришћени као полурегуларне трупе. Њихово постојање, уметнуто у свакодневицу приморских градова под влашћу Венеције, изазвало је одређене промене у њима. Главни циљ истраживања састојаће се у приказивању њиховог деловања у оквиру млетачке војне политике. Затим, праћењу односа између потчињених и надређених; како су команде извршаване и у којој мери су оне од стране појединих хајдука поштоване или не. Третман појединих хајдука од стране Ванредног провидура у Котору и успон појединаца у овој “диригованој хајдучији”. Хајдучки препади, али и понашање, утицали су на стварање одређеног сентимента према њима, како код становника млетачких поседа, тако и код оних племена, која су имала прилике да на себи искусе њихову навалу. У томе ћемо нарочито настојати да истражимо однос појединих племена (у првом реду Никшића, за које постоје и највише извора, али и других), према хајдучким акцијама усмераваним из Котора. По пореклу, највећи део њих, из забачених крајева динарског масива, хајдуци су се, вођени својим занатом, затекли у сасвим другачијој средини, која је имала свој властити начин функционисања. У којој мери су хајдуци успели да се уклопе у њу, на који су начин свој свакодневни живот, између организованих упада на суседне територије, прилагодили мерилима новог окружења, један је од најзначајнијих циљева које смо поставили у истраживању.

ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

- да је млетачка власт била принуђена да се ослони на деловање хајдука, односно оног њиховог дела, који је био спреман да јој се стави у послушност,
- да је у таквој политици присутан један континуитет, који постоји од првих година Кандијског рата и наставља се током Морејског,
- да је таква политика из масе људи, одређених као хајдуци, издвојила извесан број појединаца, који су својим деловањем постали везани за другачију средину, потпуно различиту од оне из које су потекли,
- да је њихово укључивање у млетачки војни систем било пропраћено и покушајем њихове интеграције у свакодневицу млетачких поседа у приморју,

- да им је учешће у млетачкој војној структури обезбедило извор прихода за преживљавање, али и могућност да се почну бавити другим занимањима, у првом реду трговином. Имовина, до које су овим и другим путевима дошли, обезбедила је појединцима успон у друштвеној хијерархији,
- да је социјална мобилност, коју је омогућавало стање у тадашњем друштву, пружила прилику појединцима из хајучког покрета да својим потомцима створе другачију будућност.

МЕТОД ИСТРАЖИВАЊА

Са методолошког аспекта предложеној тему *Венеција и хајдуци у Морејском рату* могуће је најцеловитије сагледати применом хронолошке методе у истраживању. Хајдуци се, као инструмент млетачких власти, јављају у одеђеном тренутку, када су се за то стекли услови. Постепено уобличавање једног система, везано је за прве године Кандијског рата, и управо ова искуства су провидури с почетка Морејског рата у највећој мери користили. Са друге стране, захваљујући развоју критичке историографије, која је потврду својим ставовима тражила међу сачуваним изворима, грађа која се односи на деловање хајдука у највећој мери је објављена. Њен карактер, као и подаци које је ова документација понудила, у највећој мери правдају став да се само хронолошким приступом, пратећи њено трајање, на најбољи начин може обрадити овде предложена тема. Деловање појединаца, истакнутих хајдука, најчешће са називом харамбаше, такође, у установи млетачке хајдучије, откривају различите личности, готово увек скромног порекла, који се у одређеном тренутку уздижу у свом окружењу. Систем који је имплементиран од стране највиших представника млетачких власти у Котору, такође, има свој развојни пут, у који је уплетен низ појединаца. Са друге стране, известен број хајдука у саставу нерегуларних млетачких снага, ушли су у другачију културну сферу, чије се деловање најбоље може истражити једино ако се посматра кроз хронологију њиховог деловања.

Пресудан значај за предстојеће истраживање, као и претпоставке које ће бити изнете, има сачувана архивска грађа, писана на италијанском језику, који се у извесној мери, нарочито по ортографији, разликује од данашњег италијанског. Најзначајнију грађу нуде поједине збирке, које се данас чувају у венецијанском државном архиву (*Archivio di Stato di Venezia*). Посебно је важан део, који садржи преписку генералних провидура са Сенатом и дуждом. Ова преписка чини фонд *Provveditori da terra e da mar*

чији су поједини делови (fil. 666) нама доступни за правилно сагледавање овде предложене теме. У овим извештајима стоје похрањени помени локалних јунака и њихов третман од стране званичне млетачке управе. Смештени у самој близини дешавања, Котору, млетачки провидури слали су у своју домовину запажања, али и утиске о људима којима је кршна земља наметнула другачији императив да преживе. Својом релевантношћу поменута грађа може највише допринети да локални ликови уђу у историографију лишену идеализма.

Односи на јужној јадранској обали никако не могу бити истражени у пуној мери уколико се не узму у обзир и дубровачки интереси. Ова трговачка република, изградивши своје постојање на стрпљивој дипломатији, у којој нимало није заостајала за својом супарницом Венецијом, настојала је да сачува целовитост својих поседа. Опречни интереси према Венецији, и поданички став према султану, коме је дуговала годишњи данак, створили су од Дубровника једну врсту тампон-зоне, чији је највернији интерес била неутрална политика према свима. Заштита територије од упада хајдука наметнула се Дубровнику као императив, за којим се поводила и његова политика на султановом двору. Политика коришћења хајдука за млетачке интересе више пута је довела до дипломатских спорова међу њима. У дубровачком архиву данас се чува веома драгоцен преписка поклисара који су, боравећи у мисији код дужда, пожртвовано бранили интересе своје домовине, настојећи да она без велике штете изађе из добро закомпликованих заплета. Виталне интересе Дубровника у Млечима, у време склапања Свете Лиге, заступао је М. Соркочевић-Бобаљевић. Његове релације упућене дубровачком Сенату, чине саставни део архивске збирке *Lettere e Relazioni delle Commissioni*, која садржи и преписку Миха Соркочевића (Michele Sorgo Bobali, fil. 2096). Припадник домаће племићке породице Басиљевић, из Венеције је, где је провео велики део свог живота, властима у Дубровнику слао обавештења, из чијих се редова може доста дознати о ситуацији у Венецији током 1686-1687. Његова писма данас се чувају у фонду (Marco Basegli, fil. 2105). Поред тога, деловање појединих хајдука током првих година Морејског рата, разоткрива и грађа из фонда *Prepiska XVII vek*, од које нам је доступан један део (fil. 76/2131).

Збирке објављене историјске грађе пружају истраживачу додатан материјал, који се може искористити. Негативну страну на овај начин приређених докумената, представља чињеница да су по нахођењу самог приређивача, из више архивских фондова и збирки, они понекад и на вештачки начин истрзани, чиме се губи континуитет у импресијама њихових корисника. Без сумње велики значај за овде

предложеној тему чине збирке које су приредили Б. Десница и М. Милошевић (Б. Десница, *Историја котарских ускока*, I-II, Београд 1950-1951; М. Милошевић, *Хајдуци у Боки Которској 1648-1718*, Црногорска академија наука и уметности, Титоград 1987.). Од значаја је и вишетомна збирка грађе *Дубровачка акта и повеље* коју је приредио Ј. Радонић. За понуђену тему одговарајућа грађа објављена је у четвртој (св. 1 и 2) књизи, која покрива период трајања Морејског рата. Грађа која је у њима објављена припада различитим фондовима који се и данас чувају у Дубровачком архиву. Најзначајнији је *Relazioni di Giacomo Palmotta al Senato* из које је објављен добар део (filz. XVIII), али и делови фонда *Acta S. Mariae mai. Saec* састављеног од упутства посланицима у Босни, Београду и Једрену. У збирци су своје место нашли и делови грађе који припадају фондовима *Lettere e commisioni di Ponente* и *Lettere e commisioni di Levante*, односно преписка дубровачког Сената са својим посланицима на Порти и другим земљама.

У ватиканском архиву се, такође, налази грађа од непроцењивог значаја за овде предложеној тему, чијем се проучавању и објављивању последњих неколико година нарочито посветио М. Јачов (М. Jačov, *Le Missioni Cattoliche nel Balcani durante la guerra di Candia (1645-1669)*, I-II, Biblioteca apostolica Vaticana, Studi e testi, Città del Vaticano 1992; Исти, *Le Missioni Cattoliche nel Balcani tra le due grandi guerre: Candia (1645-1669), Vienna e Morea (1683-1699)*, Biblioteca apostolica Vaticana, Studi e testi, Città del Vaticano 1998; Исти, *Списи тајног ватиканског архива XVI-XVIII века*, Зборник за историју, језик и књижевност српског народа, књ. XXII, САНУ, Београд 1983). Наметање католичке вере, од стране Конгрегације за пропаганду вере основаној у Ватикану 1622., посебно је постало интензивно почетком Кандијског рата. Пресељењем са османских територија у приморје православно становништво је посебно пружило повода Конгрегацији да одлучније наступи. Поједини документи објављени у овим збиркама, откривају и став хајдука, нарочито оних који су деловали под окриљем провидура у Котору, према унији, и уопште њихове верске надзоре.

Све овде побројане зборке настале су у појединим периодима, обележеним одређеним развојем у методологији презентирања архивске грађе. Ј. Томић и Ј. Радонић вршили су транскрипцију докумената према властитом нахођењу, инспирисаном стањем у италијанским хроникама и историјама (v је најчешће транскрибовано као u). Са оваквом праксом престао је већ Б. Десница. Милош Милошевић и Марко Јачов допринели су највише у прилагођавању оновремене италијанске ортографије савременом италијанском језику, без наношења штете у погледу веродостојности самог

документа. Користећи њихова решења поједини делови грађе, који ће бити понуђени у раду, биће ишчитани на начин прихваћен од стране истраживача који се баве истом.

Однос Венеције према појединцима из региона коришћених у њеној политичкој игри, најбоље се може разазнати из хроника и историја, чији су творци тадашње угледне, и у овим сукобима ангажоване, личности. Једна од најважнијих у овом погледу, која својом хронологијом покрива цело раздобље Морејског рата, је историја потекла из пера млетачког сенатора Пијетра Гарцонија (*P. Garzoni, Istoria della Repubblica di Venezia in tempo dela Sagra Lega. Contra Maometto IV, e tre suoi successori, Gran sultani de Turchi, in Venetia MDCCXX*). Ставови оваквих личности, углавном у настојању да оправдају потезе које је вукла Венеција, могу, поређењем са другом грађом, бити добар путоказ у разазнавању млетачке политичке реалности. Гарцонијева и друге хронике (М. Foscarini, *Historia della Republica Veneta* [ed.] *Degl' Istorici delle cose Veneziane, I quali anno scritto per Pubblico Decreto*, Tomo Decimo, In Venezia MDCCXXII; S. Bizozzeri, *La Sagra Lega contro la Potenza Ottomana*, In Milano MDCXC;) у извесној мери отривају стање у Венецији, као и расположење према новим поданицима, који су, за рачун њене службе, били спремни да жртвују оно највредније.

Морају се узети у разматрање и резултати досадашњих истраживања на овом пољу. У страној историографији, пре свега, италијанској, оваквим животним усудима никада није у пуној мери дата завређена пажња. Ни савремена италијанска историографија није у овом погледу много одмакла. Са друге стране, почетне кораке у домаћој историографији учинио је Јован Томић, који је међу првим домаћим истраживачима користио грађу прибављену из италијанских архива, у првом реду млетачком. Његова заоставштина у Фонду Јована Томића у Архиву САНУ нуди низ драгоцених докумената, који могу послужити у сврху истраживања овде предложене теме.

Истраживачи из прве половине XX века углавном су своје радове заснивали на истраживањима Ј. Томића, и такође су деловање хајдука посматрали кроз брзу и муњевиту појаву појединаца, не везујући их за тадашња општа дешавања у овим областима. Сва поменута истраживања, управо због оваквог става, остала су лишена континуитета, који би омогућио да се сагледа целокупност једне историјске појаве. У новије доба хајдуцима се бавио Г. Станојевић, који је кроз свој стваралачки опус расветлио многа питања из историје, у првом реду, црногорских и брдских племена. Велики допринос сагледавању деловања хајдука дао је Р. Самарцић у низу својих радова (Р. Самарцић, “О хајдуцима”, *Историјски преглед* 4 (1954); Исти, “Хајдучка

писма”, *Зборник Филозофског факултета* III (1955); “Једна сеча народних првака у Херцеговини (1662)”, *Историјски гласник* 3-4 (1951); Исти, “Историја и Песма: хајдуци и ускоци”, *Књижевна реч* 16 (1987), 1, 23; Исти, “Кандијски рат у српској историји”, *Глас* CCCXLIII (1986)). У поменутих, и другим, радовима, Р. Самарцић је питање хајдука из националне епике поставио на разину релевантне историјске појаве, која је оставила дубље последице. Он је покренуо низ питања не само везана за њихово порекло, начин живота и схватању морала, већ и утицај оваквих појединаца на схватања потоњих генерација, које су своје норме и моралне надзоре формирале на усменој историји, коју је деловање хајдука значајно оплеменило.

Коришћењем млетачких хроника, на чијим су страницама исписани, мада често пристрасно, догађаји који су обележили ратне године, затим архивске грађе и резултатима истраживања у домаћој и страној историографији, ствара се добра полазна основа за приказ деловања хајдука, уз поштовање хронолошког принципа. Користећи све побројане изворе, али и друге до којих ће нас истраживање одвести, могуће је сачинити рад састављен од неколико посебних делова – Предговора, Увода, пет тематских целина, закључка, резимеа на енглеском и италијанском језику, библиографије и садржаја.

СТРУКТУРА РАДА

На самом почетку, у Предговору, били би сумирани резултати досадашњих истраживања на овом пољу и дате основне методолошке смернице у сагледавању појаве хајдука и њиховог значаја у млетачкој политици.

У уводном делу – *Од Кандије до Мореје* – био би изложен кратки историјат кандијског сукоба, са посебним освртом на појаву хајдучије и њено јачање, као и њен значај за млетачке војне успехе. Затим би се приступило положају Венеције приликом склапања мира 1669. и решавању хајдучког питања на њеној територији, али и стању у овој држави у раздобљу између два рата.

У првом делу – *Од локалне побуне до ратног стања* – био би обухваћен догађај у Земунику од септембра 1682., као правог показатеља стања, које је владало на османско-млетачкој граници. Устанак који је међу морлачким становништвом плануо септембра наредне године послужио је, као једно од главних оправдања, приликом млетачке објаве рата султану (1684).

У другом делу – *Хадучија у служби Републике Св. Марка* – било би приказано ратовање млетачке војске током прве ратне сезоне и њено наоружавање. Затим, постављање ванредног провидура у Котору, Антонија Зена (1684-1686) и његов рад на придобијању црногорских и брдских племена. Врбовање хајдука, који су се тиме дубље уплели у млетачку политику стичући, од случаја до случаја, заслуге или осуде.

У трећем делу – *Уређење хајдучког покрета* – сагледан је напор Венеције да што више напредује у освајањима оне територије, које је била лишена успоставом мира 1669. Поред анализе операција, које је млетачка војска водила током 1685-1686. у залеђу Котора, који стекао значај млетачког војног упоришта на самом почетку сукоба, разматраће се и однос хајдука према њима наметнутој хијерархији.

У четвртм делу – *Повратак Новог* – пажња би била усмерена на највећу војну операцију коју је Република Св. Марка преузела током Морејског рата у овом делу приморја – освајање Новог. Како су хајдуци у овоме одиграли значајну улогу, на шта је Република, кројећи своје ратне планове, одраније рачунала, посебна пажња биће посвећена њиховом учешћу.

У петом делу рада – *Хајдучија после 1687.* – биће разматран хајдучки покрет и деловање појединих хајдука у млетачкој служби током последњих година Морејског сукоба. Промењена ситуација у целом региону, када су стекли на важност нови политички фактори, остављала је последице и на деловање Венеције. Малаксалост војних операција, због лоше финансијске ситуације у Венецији и исцрпљености Османског царства, које са напором водило рат на два фронта, довели су до смањивања потребе за новим војницима. Одраније утврђени односи, који су дефинисали права и обавезе хајдука у млетачкој служби, нису претрпели готово никакве промене до склапања Карловачког мира. Њихово уклапање у општу друштвену слику млетачке Албаније, начин њиховог привређивања, као и односи међу појединим хајдудима, биће посвећен велики део ове тематске целине.

У *Закључку* би били сумирани резултати истраживања, а у *Библиографији* побројани сви коришћени извори и литература домаће и стране провијенцијенције. Резиме би садржао укратко резултате рада на италијанском и енглеском језику. Целовити преглед рада био би изложен у *Садржају*, док би поједини делови, зависно од тематике, били опремљени њима одговарајућим илустрацијама, понегде и оригиналним документима.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Необјављени извори

ARCHIVIO DI STATO DI VENEZIA

Provveditori da Terra e da mar, filza No. 476

Provveditori da Terra e da mar, filza No. 666

ARHIV U DUBROVNIKU

Pisma sa teritorije Republike 1681-1688, filza No. 2131

Pisma iz Mletaka Marka Baseljija 1686-87, filza No. 2105

Lettere, e Relazioni delle Commissioni del 1677 in 8.5 N. 2, Venezia Michele Sörgo Bobali, Filza No. 2096.

Хронике

Estratto degli Accadimenti nel Levante narrate nel Compendio dell' Antica e Moderna Istoria della Repubblica di Venezia di Tommaso Salomon Scozzese. Stampato in Venezia da Giambattista Albrizzi nel 1754.

Historia della Guera di Candia di Andrea Valiero Senatore Veneto, In Venetia M.DC.LXXIX, presso Paolo Baglioni con licenza de' superiori e privilegio.

Historia Universale dell' origine, gvere, et Impero de Turchi. Raccolta da M. Francesco Sansovino; Nella quale si contegono le leggi, gl' office costume, & la mustia di quella natione con tute le cose fatte da loro per terra & per mare. In Venetia M.DC.LIV, presso Sebastiano Combi.

Istoria della Repubblica di Venezia in tempo della Sacra Lega Contra Maometto IV, e tre suoi Successori di Pietro Garzoni Senatore, In Venezia MDCCXX.

Istoria delle Guerre avvenute in Europa e particolarmente in Italia. Per la Successione alla Monarchia delle Spagne Dall' anno 1696. all' anno 1725. Scritta dal Conte e Marchese Francesco Maria Ottieri, Accademico della Crusca, In Roma, MDCCLVI.

La Sagra Lega contro la potenza Ottomana. Successi delle armi Imperiali...Con tutti gli accidenti successivamente sopraggiunti dall' anno 1683. sino al fine del 1689. Racconti

veridici brevemente descritti da Don Simpliciano Bizozzi Barnabita Milanese, In Milano MDCXC.

Storia ragionata dei Turchi, e degl' Imperatori di Costantinopoli, di Germania, e di Russia, e d' altre Potenze Cristiane del l' Abbate Francesco Becattini, Tomo terzo, In Venezia MDCCLXXXVIII.

Historia dell' Ultima Guerra trà Veneziani, e Turchi di Girolamo Brusoni, Nella quale si contengono i successi delle passate Guerre nei Regni di CANDIA, e DALMAZIA, Dall' Anno 1644 fino al 1671, In Venezia M.DC.LXXIII.

Historia della Republica Veneta di Battista Nani Cavaliere, e Procuratore di San Marco, [ed.] *Degl' Istorici delle cose Veneziane, I quali hanno scritto per Pubblico Decreto*, Tomo Nono, In Venezia, MDCCXXII.

Historia della Republica Veneta di Michele Foscarini Senatore, [ed.] *Degl' Istorici delle cose Veneziane, I quali hanno scritto per Pubblico Decreto*, Tomo Decimo, In Venezia, MDCCXXII.

Објављени извори

Difnik, F., *Povijest Kandijskog rata u Dalmaciji*, preveli S. i D. Kečkemet, Književni krug, Split 1986.

Десница, Б., *Историја котарских ускока*, I-II, САН, Београд 1950-51.

Jačov, M., *Le Missioni Cattoliche nel Balcani durante la guerra di Candia (1645-1669)*, I-II, Biblioteca apostolica Vaticana, Studi e testi, Città del Vaticano 1992.

Jačov, M., *Le Missioni Cattoliche nel Balcani tra le due grandi guerre: Candia (1645-1669), Vienna e Morea (1683-1699)*, Biblioteca apostolica Vaticana, Studi e testi, Città del Vaticano 1998

Јачов, М., *Списи тајног ватиканског архива XVI-XVIII века*, Зборник за историју, језик и књижевност српског народа, књ. XXII, САНУ, Београд 1983.

Милошевић, М., *Хајдуци у Боки Которској 1648-1718*, Црногорска Академија Науке и Уметности, Титоград 1988.

Радонић, Ј., *Дубровачка акта и повеље*, књ. IV , св. 1, СКА, Београд 1941.

Радонић, Ј., *Дубровачка акта и повеље*, књ. IV, св. 2, СКА, Београд 1942.

Relazioni degli stati eruopei lette al Senato degli Ambasciatori Veneti nel secolo decimosettimo. Raccolte et annotate, ed. N. Barozzi & G. Berchet, ser. III, vol. II, Relazioni da Roma, Venezia 1878.

Relazioni degli stati eruopei lette al Senato degli Ambasciatori Veneti nel secolo decimosettimo. Raccolte et annotate, ed. N. Barozzi & G. Berchet, ser. II, vol. II, Relayioni da Francia, Venezia 1859.

Самарџић, Р., *Борба Дубровника за опстанак после великог земљотреса 1667 г. Архивска грађа (1667-1670)*, Зборник за историју, језик и књижевност српског народа САН, Београд 1960.

The Manuscripts of Allan Geogre Finch, Esquire, of Burley-on-the-hill. Rutlandshire, Vol I. London 1912.

ЛИТЕРАТУРА

Аналисти. Хроничари. Биографи, пр. М. Милошевић, ед. Књижевност Црне Горе од XII до XIX вијека, Цетиње 1995.

Aymard, M., *Venise, Raguse et le Commerce du Blé. Pendant la seconde moitié du XVIe siècle*, Ecole pratique des hautes études – VIe section centre de recherches historiques, Ports – Routes – Trafics XX, Paris 1966.

Бајо Пивљанин у историји, легенди, причи: антологијски избор, прир. М. Р. Блечић, Б. Младеновић, Књижевна заједница “Звездара”, Клуб НТ, Београд 2001.

Бајо Пивљанин у поезији и драми: антологијски избор, прир. М. Р. Блечић, Б. Младеновић, Књижевна заједница “Звездара”, Клуб НТ, Београд 2001.

Beltrami, D., *Saggio d’ Storia dell’ agricoltura nella Repubblica di Venezia durante l’età moderna*, Instituta per la Collaborazione culturale Venezia – Roma, Civiltà Veneziana. Sagi Storici 1, Venezia 1954.

Berengo, M., “Il problema politico-sociale di Venezia e della sua terraferma”, у: *La civiltà veneziana del Settecento*, Sansoni, Firenze 1960, 69-95.

Bertoša, S., “Istočnojadranski prostor i kruženje ljudi: primjeri naseljavanja iz srednje Dalmacije u Puli (XVII.-XIX. stoljeće)”, *CCP* 55 (2005), 97-114.

Bertoša, S., “Oriondo dalla diocese di Zara...Habitante in questa città”: Doseljenici iz Zadra i sa zadarskog područja u Puli (1613.-1817.)”, *Radovi Zavoda povijesti znanosti HAZU Zadru* 46 (2004), 253-267

Brodel, F., *Materijalna civilizacija, ekonomija i kapitalizam od XV do XVIII veka*, I-III, Stilos, Beograd 2007.

Buzov, S., "Vlaška sela, pašnjaci i čifluci: krajolik osmanlijskog prigraničja u šesnaestom i sedamnaestom stoljeću", *Triplex confinium (1500-1800): Ekohistorija. Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa održanog od 3. do 7. svibnja 2000. godine u Zadru*, pr. D. Roksandić i V. Glunčić-Bužančić, Književni krug. Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu, Split/Zagreb, 2003, 227-241.

Butorac, P., *Boka Kotorska u 17. I 18. stoljeću: politički pregled*, Gospa od Škrpjela, Perast 2000.

Butorac, P., *Gospa od Škrpjela*, Sarajevo 1928.

Butorac, P., *Zmajevici : ogledi*, Zaklada Tiskare Narodnih novina, Zagreb 1928.

Butorac, P., *Razvitak i ustrojstvo peraške općine*, Gospa od Škrpjela, Perast 1998.

Butorac, P., "Uloga hajduka u Boki Kotorskoj", *Glasnik Narodnog univerziteta Boke Kotorske* 2 – 3 (1937), 12-15.

Vince-Pallua, J., "Ekohistorija morlačkog načina života druge polovice 18. i prve polovice 19. stoljeća", *Triplex confinium (1500-1800): Ekohistorija. Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa održanog od 3. do 7. svibnja 2000. godine u Zadru*, pr. D. Roksandić i V. Glunčić-Bužančić, Književni krug. Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu, Split/Zagreb, 2003, 289-302.

Висковатый, К., "Тайдуки в Пераст бо второй половин XVII. вка", *Slavia* XV (1938), 379 – 397.

Davies, R. C., "Slave Redemption in Venice 1585-1797", *Venice Reconsidered: The History and Civilisation of an Italian City-State 1279-1796*, ed. J. Martin, D. Romano, The John Hopkins University Press, Baltimore 2003, 454-485.

Десница, Б., "Смрт Стојана Јанковића и сеоба рамских фрањеваца у Далмацију", *Купрешки саборник* 2/3 (2006), 165-170.

Епске песме о хајдуцима и ускоцима. Антологија, пр. Б. Сувајџић, Гутембергова галаксија, Београд 2003.

Zannini, A., "Economic and Social Aspects of the Crisis of Venetian Diplomacy in the Seventeenth and Eighteenth Centuries", у: *Politics and Diplomacy in Early Modern Italy. The Structure of Diplomatic Practice, 1450-1800*, ed. D. Frigo, Cambridge University Press, Cambridge 2000, 109-146.

Zlatović S., "Kronika o. Pavla Šilobadovića o četovanju u Primorju (1662-86)", *Starine JAZU* XXI (1889), 86-115.

Злоковић, М., "Поморски подвизи бокелских хајдука", *Годишњак Поморског музеја у Котору*, V (1956), 267-270.

Јачов, М., “Борба за превласт на Балкану крајем XVI и почетком XVII века”, *Историјски часопис* XXXIV (1987), 131-138.

Jačov, M., *Là Europa tra conquiste Ottomane e Leghe Sante*, Studi e Testi, Biblioteca Apostolica Vaticana, Città del Vaticano 2001.

Јачов, М., “Правни саветници при млетачкој влади о православнима у Далмацији и Боки Которској”, *Споменик* СХХII (1981), 61-90.

Јачов, М., “Сеобе Срба у Далмацију и Боку Которску кроз векове и напори патријарха III Арсенија Чарнојевића да их сачува у јединству са Српском патријаршијом”, *Патријарх српски Арсеније III Чарнојевић и Велика сеоба Срба 1690. године, Зборник радова о тристагодишњици Велике сеобе*, САНУ Београд МСМХСVII, 71-100.

Јачов, М., “Списи генералних провидура у Задру о бокелјским хајдуцима” *Споменик САНУ* V (1986), 179-202.

Јачов, М., *Срби у млетачко-турским ратовима у XVII веку*, Свети архијерејски синод СПЦ, Београд 1990.

Јачов, М., “Ускочки сердар Јанко Митровић и његови синови у Кандијском и Морејском рату”, *Историјски часопис* XXIX/XXX (1982/83), 223-239.

Candiani, G., “L’ Evoluzione della flotta veneziana durante la prima guerra di Morea” *Venezia e il Mediterraneo. La guerra di Morea*, Fondazione Querini Stampala – Dipartimento di Studi Storici, конференција одржана маја 2001.

Candiani, G., “Lo sviluppo dell’ Armata grossa nell’ emergenza della guerra marittima”, *Storia di Venezia*, I (2003), 89-96.

Cancela, R., “Introduzione. Il Mediterraneo assediato”, *Mediterraneo in armi (secc. XV-XVIII)*, I-II, Palermo 2007, I, 7-66.

Караџић, В. Ст., *Српске народне пјесме*, књ. III-IV, Нолит, Београд 1969.

Караџић, В. Ст., *Црна Гора и Бока Которска*, Нолит, Београд 1969.

Casini, M., “Immagini dei capitani generali “da Mar” a Venezia in età barocca”, у: “*Il Perfetto Capitano*”. *Immagini e realtà (secoli XV-XVII)*, пр. М. Fantoni, Bulzoni, Roma 2001, 219-270.

Knezović, M., “Morlak kao prirodni čovjek u djelima Alberta Fortisa, Ivana Lovrića i Baltasara Hacqueta”, *Triplex confinium (1500-1800): Ekohistorija. Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa održanog od 3. do 7. svibnja 2000. godine u Zadru*, пр. D. Roksandić i V. Glunčić-Bužančić, Književni krug. Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu, Split/Zagreb, 2003, 125-141.

Kovijanić, R., Stjepčević, I., *Kulturni život staroga Kotora: (XIV-XVIII vijek)*, Gospa od Škrpjela, Hrvatska gospodarska komora, kulturno zavičajno društvo Napredak, Perast 2003.

Ковијанић, Р, Стјепчевић, И., “Хајдуци у Боки до Морејског рата (1654 – 1684)”, *Историски записи* X (1954), 162 – 187.

Kolimbić, J., “Grbovi zadarskih plemićkih obitelji”, *Radovi Zavoda povjesti znanosti HAZU Zadru* 47 (2005), 27-98.

Krešić, M., “Katolici trebinjsko-mrkanske biskupije prema popisu nadbiskupa Marka Andrijaševića iz 1733. godine”, *Radovi Zavoda povjesti znanosti HAZU Zadru*, 48 (2006), 439-452.

Krešić, M., “Povijesne okolnosti osnutka i osnutak župe Dubrave u trebinjskoj biskupiji prije 300 godina”, *CCP* 57 (2006), 103-129.

Crisis and Change in the Venetian Economy in the Sixteenth and Seventeenth Centuries, ed. B. Pullan, Methuen & Co Ltd, London 1968.

Kužić, K., “Four Lakes from a Mercator’s map of Croatian regions and causes of their extinction”, *Geoadria*, vol 6 (2001), 5-15.

Лалошевић, И., “Фортификациони систем Пераста”, *Годишњак Поморског музеја у Котору* XLIII-XLVI (1995-1998), 123-153.

Лисавац, К., “Палата Змајевић у Перасту”, *Бока* 23 (2003), 143-171.

Луковић, Н., “На рушевинама дворца Змајевића”, *Стварање* 47 (1952), 212-216.

Lunetić, J., *Brodovlje dubrovačke republike XVII stoljeća*, JAZU, Dubrovnik 1964.

Ljubić, S., “Marijana Bolice Kotoranina Opis Sandžakata Skadarskoga od godine 1614.”, *Starine JAZU* XII (), 164-205.

Mayhew, T., *Dalmatia between Ottoman and Venetian Rule. Contado di Zara 1645-1718*, Viella, Roma 2008.

Mayhew, T., “Soldiers, Widows and Families: Social and Political Status of the Professional Warriors of the Venetian Republic (1645-1718)”, *Professions and Social Identity, New European Historical Research on Work, Gender and Society*, ed. B. Waaldijk, Pisa 2006, 89-102.

Мијушковић, С., “Саслушање једног хајдучког харамбаше” *Историски записи* IX (1953), 256 – 259.

Мијушковић, С. “Један докуменат о учествовању митрополита Саватија Љубибратића у биткама Морејског рата”, *Историјски записи*, књ. IX, св. 1 (1953), 266-269.

Мијушковић, С. “Никшићки кнезови Властелиновићи у млетачким дукалима”, *Историјски записи* XII (1956), 109-118.

Мијушковић, С. “Племя Никшићи у Морејском рату”, *Историјски записи*, 1 (1954).

Миловић, Д. Ђ., “Напад перашких хајдука на лађу дубровачког властелина”, *Годишњак Поморског музеја у Котору*, VII (1958), 267-270.

Милошевић, М., “Дилеме економске политике Млетачке Републике према Котору и поморским насељима Которског залива”, *Историјски записи* 3-4 (1973), 223-253.

Милошевић, М., “Зашто се Бока Которска у млетачким изворима називала “Млетачком Албанијом””, *Споменик САН СХХVII*, 84-97.

Милошевић, М., “Помен о Бају Пивљанину у Државном архиву у Котору (1684 – 1685)” *Историски записи* X (1954), 188 – 210.

Milošević, M., *Pomorski trgovci, ratnici i meceni. Studije o Boki Kotorskoj XV –XIX stoljeća*, Beograd-Podgorica 2003.

Милошевић, М., “Прилике у Боки Которској током припреме за ослобођење Херцег-Новога од Турака (1684-1687)”, *Историјски записи* 1 (1966).

Милошевић, М., “Случај харамбаше Луцића и односи Котора и Дубровника” *Историски записи* IX (1953), 227 – 231.

Милошевић, М., “Трговачка дјелатност и капитал новонасељених хајдука као главни фактор развоја поморске привреде херцеговског краја у I половини вијека”, *Годишњак Поморског музеја у Котору* XVI (1968).

Milutinović, K., *Uskočki harambaša Stojan Janković*, Filozofski fakultet Zadar 1976, 363-367.

Mirdita, Z., “Vlasi, polinomičan narod”, *Povijesni prilozi* 33 (2007), 249-269.

Михаличек, М., “Барокни портрети из Пераста”, *Годишњак Поморског музеја у Котору*, XXXIX-XL (1991-1992), 47-59.

Munro, J. H., “The woolen cloth industry in Italy: The Rise, expansion, and decline of the Italian cloth industries, 1100-1730”, ed. *Il Rinascimento italiano e l' Europa*, vol. IV, *Commercio e cultura mercantile*, pr. F. Francesci, R. A. Goldthwaite, R. C. Mueller, Fondazione Cassamarca, Treviso 2007, 105-141.

Народне песме у записима XV-XVIII века. Антологија, пр. М. Пантић, Просвета, Београд 1964.

Nazečić, S., *Iz naše narodne epike*, I, *Hajdučke borbe oko Dubrovnika i naša narodna pjesma*, Sarajevo 1959.

Nazor, A., "Poljičani u Morejskom ratu (1684.-1699.)", *Povjesni prilozi* 21 (2001), 45-70.

Novak, G., *Borba Dubrovnika za slobodu 1683-1699*, Rad књ. 253, Zagreb 1935.

Novak, G., *Jadransko more u sukobima i borbama kroz stoljeća*, Vojno delo, Beograd 1962.

Ongania, F., *Il Montenegro da relazioni dei provveditori veneti (1687-1735)*, Roma MDCCCX.

Поглед у нашу прошлост. Документи приморских архива од X- XIX века. Дубровник, Задар, Котор, пр. Р. Самарџић, М. Џелебџић и Ј. Лунетић, Историјски Архив Београда, Београд 1957.

Поповић, Д. Ј., *О хајдуцима*, I-II, Народна штампарија, Београд 1930, 1931.

Поповић, Т., "Сеоска и градска привреда. Рударство", *ИСН* III-1, 336 – 424, СКЗ, Београд 1993.

Pedani, M. P., "Ottoman Merchants in the Adriatic. Trade and smuggling", *Acta Histriae* 16 (2008), 155-172.

Penzar, I., i Penzar B., "Weather and climate notes on the Adriatic up to the Middle of the 19th century", *Geofizika*, vol. 14 (1997) 47-82.

Pezzolo, L., "Stato, Guerra e finanza nella Repubblica di Venezia fra medioevo e prima eta moderna", *Mediterraneo in armi (secc. XV-XVIII)*, I-II, Palermo 2007, I, 67-112.

Радонић, Ј., *Римска курија и јужнословенске земље од XVI до XIX века*, Београд 1950.

Raines, D., "Cooptazione, aggregazione e presenza al Maggior Consiglio: la casate del patriziato veneziano 1297-1797", *Storia di Venezia* I (2003), 1-64.

Rapporti diplomatici e scambi commerciali nel Mediterraneo moderno, пр. М. Mafrici, Università degli Studi di Salerno, Salerno 2004.

Roksandić, D., "Bune u Senju i Primorskoj krajini", 33-106.

Roksandić, D., *Srbi u Hrvatskoj : od 15. stoljeća do naših dana*, Vijesnik, Zagreb 1991.

Роксандић, Д., "Стојан Јанковић у Морејском рату: или о ускоцима, робовима и поданицима", *Љетопис Српског културног друштва "Просвјета"*, 5 (2000), 125-188.

Самарџић, Н., "Велика сеоба и Стара Србија", *Баштина* 2 (1991), 83-93.

Самарцић, Н., “Савремена страна штампа о Великој сеоби Срба 1690. године”, *Историјски часопис* XXXII (1985), 79-103.

Самарцић, Р., *Велики век Дубровника*, Просвета, Београд 1962.

Самарцић, Р., “Дубровник. Основ једне историјске егзистенције”, *Летопис Матице српске* 6 (1968), 501-513.

Самарцић, Р., “Епска вериткала у српској историји”, *Народно стваралаштво* 1/4 (1986), 1-6; прештампано у: *Даница* (1994), 102-110.

Самарцић, Р., “Један покушај предаје Котора Турцима (1667)”, *Историјски гласник*, 3-4 (1951), 3-28.

Самарцић, Р., “Једна сеча народних првака у Херцеговини (1662)”, *Историјски гласник* 2 (1956), 68-77.

Самарцић, Р., “Кандијски рат (1645–1699)”, *ИСН* III-1, 336 – 424, СКЗ, Београд 1993.

Самарцић, Р., “Кандијски рат у српској историји” *Глас САНУ* CCCXLIII (1986), 179 – 190.

Самарцић, Р., “О погибији Баја Пивљанина”, *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор* XL (1974), 52-56.

Самарцић, Р., “О хајдучима” *Историјски преглед* 4 (1954).

Самарцић, Р., “Око боја на Вртијељци (1685)”, *Студије и грађа за историју књижевности* 2 (1986), 59-66.

Самарцић, Р., “Српски симболизам и историја”, *Српски симболизам*, пр. П. Палавестра, САНУ, Београд 1985, 59-66.

Самарцић, Р., “Хајдучка писма”, *Зборник Филозофског факултета* III (1955), 172-195.

Самарцић, Р., “Хајдучке акције против Турака,” *Борба* од 18. V 1952.

Самарцић, Р., *Хајдучке борбе против Турака у XVI и XVII веку*, Просвета, Београд 1952.

Самарцић, Н., *Француска и Турска 1687 – 1691*, Историјски институт САНУ, Посебна издања књ. 28, Београд 1992.

Setton, K. M., *Venice, Austria, and the Turks in the Seventeenth Century*, The American Philosophical Society, Philadelphia 1991.

Slukan-Altić, M., “Komparativna analiza kulturnog pejisaža ruralnih naselja mletačke i habsburške krajine”, *Triplex confinium (1500-1800): Ekohistorija. Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa održanog od 3. do 7. svibnja 2000. godine u Zadru*, пр. D.

Roksandić i V. Glunčić-Bužančić, Književni krug. Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu, Split/Zagreb, 2003, 65-85.

Sorić, S., "Utvrđeni ljetnikovac obitelji de Soppe na Barcu", *Radovi Zavoda povijesti znanosti HAZU Zadru*, 50 (2008), 47-62.

Станојевић, Г., *Баја Пивљанин*, Просвета, Београд 1956.

Stanojević, G., *Dalmacija u doba Morejskog rata 1684–1699*, Vojno delo, Beograd 1962.

Станојевић, Г., "Грађа за историју Пераста", ? 53 – 66, Београд 1956.

Станојевић, Г., "Једна молба Баја Пивљанина из 1684. године", *Прилози КЈИФ XXVII*, 1-2, 80-83.

Станојевић, Г., "Југословени у војној служби Венеције на копну Италије у XVII вијеку" *Историјски часопис* 24 (1977), 145-159.

Станојевић, Г., "Млетачко-турски заплет због Рисна 1671. године" *Историјски часопис* 28 (1981), 161-165.

Станојевић, Г., "Насељавање Истре у XVII веку с освртом на исељавање из Црне Горе и црногорског приморја", *Историјски записи XXII* (1965), 429-467.

Станојевић, Г., "Пераштанске исправе", *Споменик САНУ CXXVII* (1986), 49-84.

Станојевић, Г., "Прилози о учешћу никшићког племена у морејском рату", *Историјски записи XIX* (1985).

Станојевић, Г., "Три молбе херцеговачких главара млетачкој влади", *Историјски записи* 1-2 (1972), 171-176.

Станојевић, Г., "Трговина робљем у доба Кандијског рата (1645-1669)", *Историјски гласник* 3-4 (1958), 105-112.

Станојевић, Г., "Црна Гора у доба кандиског рата (1645–1669)", *Историјски гласник* 1–2 (1953), 3–53.

Станојевић, Г., "Црна Гора у XVII вијеку", *Историја Црне Горе*, I-III, Редакција за историју Црне Горе, Титоград 1975, I, 91- 227.

Станојевић, Г., "Цртице о сењским ускоцима" *Историјски часопис* 25–26 (1978/1979), 253–260.

Стојановић, М., *Хајдуци и клефти у народном песништву*, САНУ, Балканолошки институт, Посебна издања, књ. 18, Београд 1984.

Сувајџић, Б., *Јунаци и маске. Тумачење српске усмене епике*, Београд 2005.

Томић, Ј.Н., *Мегдан у Срба XVI и XVII столећа*, Нови Сад 1902.

Томић, Ј.Н., “Меморијал Франческа Борели о Далмацији у првој половини XVIII столећа. Прилог за проучавање економског стања српског народа и млетачке економске политике тога доба у Далмацији”, *Споменик СКА XLVII* (1909), 49 – 94.

Томић, Ј. Н., “О црногорском устанку у почетку Морејског рата (1684. и 1685.)”, *Летопис Матице српске* 2 (1903), 43-58.

Томић, Ј. Н., “О црногорском устанку у почетку Морејског рата (1684. и 1685.)”, *Летопис Матице српске* 3 (1903), 72-84.

Томић, Ј. Н., “О црногорском устанку у почетку Морејског рата (1684. и 1685.)”, *Летопис Матице српске* 4 (1903), 72-83.

Томић, Ј. Н., “Писма Јована Кјаромани с пута преко Балканског полуострва 1689. год.”, *Споменик СКА XLVII* (1909), 95 – 108.

Томић, Ј. Н., *Последње две године живота и рада харамбаше Баја Николића Пивљанина (1684 и 1685 год.)*, Штампарија Краљевине Србије, Београд 1901.

Томић, Ј. Н., *Црна Гора за Морејског рата (1684 – 1699)*, СКА Београд 1907.

Topping, P., “Venice’s last imperial venture”, *Proceedings of the American Philosophical Society*, vol. 120, no. 3, 1976, 159-165.

Ćoralić, L. “Zadrani – Kavaljeri svetoga Marka (XVII. stoljeće)”, *Radovi Zavoda povijesti znanosti HAZU Zadru*, 49 (2007), 339-354.

Ćoralić, L., Katušić, M., “Conte Veneto i Cavaliere di San Marco – Ivan Radoš”, *Povjesni prilozi* 35 (2008), 193-207.

Fermedžin, E., “Isprave god. 1579-1671. tičuće se Crne Gore i stare Srbije”, *Starije JAZU XXV* (), 164-200.

Holjevac, Ž., “Problemi Habsburško-mletačkog razgraničenja u Podgorju i Pozrmanju potkraj 17. i početkom 18. stoljeća”, *Radovi Zavoda povijesne znanosti HAZU Zadru* 45 (2003), 243-269.

Šarić, M., “Turska osvajanja i eko-sistemske tranzicije u Lici i Krbavi na prijelazu iz kasnog srednjeg vijeka u rani novi vijek (15.-16. st.)”, *Triplex confinium (1500-1800): Ekohistorija. Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa održanog od 3. do 7. svibnja 2000. godine u Zadru*, pr. D. Roksandić i V. Glunčić-Bužančić, Književni krug. Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu, Split/Zagreb, 2003, 242-250.

Шаулић, Н., *Јанковић Стојан и травнички везир*, Етнографски музеј, Београд 1956.

Шеровић, П. Д, “Одлука о уврштењу у коњичку чету Димитрија, брата Баја Пивљанина”, *Историски записи* XV (1959), 576.

Шеровић, П. Д, “Једна дозвола хајдучким харамбашама да могу упадати у турску земљу” *Историски записи* X (1954), 214 – 215.

Chaunu, P., *Civilizacija klasične Evrope*, Jugoslavija, Beograd 1977.

Wolff, L., *Venice and the Slavs. The Discovery of Dalmatia in the age of Enlightenment*, Stanfor University Press 2003.

Wolff, L., “The Innocence and the Natural Liberty of Morlacchia: European Identity, Enlightened Anthropology and the Ambivalent Significance of Gender among Noble Savages”, *Dialectical Anthropology* 27 (2003), 93-104.

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ О ОДБРАНИ ПРЕДЛОГА ТЕМЕ ДОТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат: Марија Коцић

Предлог теме: *Венеција и хајдуци у Морејском рату*

На основу одлуке Већа Одељења за историју формирана је комисија за одбрану предлога теме докторске дисертације Марије Коцић у саставу: проф. др Војин Дабић, проф. др Александар Фотић и доц. др Арсен Ђуровић. Кандидат Марија Коцић бранила је пред комисијом свој предлог теме 3. децембра 2009. године. Чланови комисије су кандидату поставили више питања о самој теми, изневши своје сугестије и замерке како би кандидат прецизније одредио предмет и циљ истраживања, и применио одговарајући методолошки приступ.

Коментар комисије

Комисија се сложила да постоји научна оправданост за обрадом теме под наведеним насловом. О тој теми је у историографији доста писано али она ни приближно није до краја проучена. Постоји обимна архивска грађа која још увек није искоришћена. Професор Дабић је кандидату обратио пажњу на чињеницу да хајдуци и ускоци нису исто, да хајдука нема у Равним котарима и Далмацији, осим сина Стојана Јанковића, и то само у неколико година. Млечани их разликују и третирају као потпуно другу категорију. Због тога, према професору Дабићу, нема потребе да тема обухвата простор млетачке Далмације и Котара. Има сасвим довољно грађе и тема да се обради онај простор на коме су хајдуци под тим именом заиста и деловали, а то је простор Боке Которске, херцеговачког и црногорског залеђа. Уколико тема захвати и простор Далмације, постоји озбиљна опасност да се кандидат изгуби у мору чињеница, методолошком приступу и недефинисаном предмету истраживања. Додао је да би боље било да се на том прецизније одређеном простору институција хајдучије сагледа од времена када је заиста и настала, тј. од Кандијског рата, а не од почетка Морејског рата. Проф. Фотић је кандидату упутио сугестије да иначе искључиво хронолошки приказану структуру рада побољша тако што ће унети поглавља која ће обрадити саму институцију хајдучије, организацију хајдучких дружина, њихову инструментализацију

од стране Венеције, начин уклапања у градски и сеоски живот у Боки у ратним и мирним временима, амбиције харамбаша и њихове покушаје да се уклопе у елиту, став домаћег словенског становништва према насељеним хајдуцима, став хришћанског становништва у османском залеђу које иначе било најчешћа мета хајдучких упада и многе друге теме које би допринеле разјашњавању њихове улоге у друштвеном животу нове средине и граничног подручја. Такође, неминовно се намеће потреба прецизног дефинисања појма „хајдук“, имајући у виду различита значења тог термина на венецијанском и османском тлу, у војној терминологији, свакодневном животу и народним песмама. Професор Дабић је приметио да би било посебно занимљиво да се проуче оне институције које су у османском залеђу настале као одговор на хајдучке провале, попут пандурске службе. Проф. Фотић је предложио да се подробно објасни методологија коришћења народних песама које су наведене у списку литературе, а о којима нема ништа у одељку о методима истраживања. Доц. др Ђуровић је посебну пажњу обратио на методологију. Предложио је кандидату да мора боље објаснити методе истраживања и методе излагања. Указао је на коришћење бројних термина који нису адекватни за то време. Нагласио је да је неопходно добро објаснити шири друштвени и економски оквир теме: простор, исцрпљена земља, глад, епидемије куге. Издвојио је неколико архива који нису поменути у образложењу теме а за које сматра да се морају прегледати да би се ова тема ваљано обрадила: Архив Котора, Архив Херцег-Новог, Бискупски архив Котора, Библиотека фрањевачког самостана Св. Кларе, Наджупски Архив Пераста.

Комисија је предложила да се предмет истраживања јасније оцрта, да се циљ истраживања прецизније дефинише, да се методи истраживања допуне и да се из списка литературе избаце они наслови који се не односе на тему. Предложени су бројни наслови који се не налазе у списку литературе, а које би кандидат требало да прегледа како би боље проучио ову тему.

Кандидат Марија Коцић је на сва питања дала задовољавајуће одговоре. Прихватила је већину сугестија и уверила је комисију да је способна да се избори с предложеном темом. Комисија је Марији Коцић за одбрану предлога теме дала максималних 30 бодова. Кандидат је за предиспитне обавезе добио 70 бодова, што значи да је освојио укупно 100 бодова и добио коначну оцену 10 (десет).

Предлажемо Наставно научно већу Филозофског факултета да кандидату Марији Коцић одобри рад на теми *Венеција и хајдуци у Морејском рату*.

У Београду, 4. децембра 2009. године.

Комисија:

Проф. др. Војин Дабић

проф. др Александар Фотић

Доц. др Арсен Ђуровић